

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 1(50)

Ужгород – 2022

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія:

«Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 1 (50) ' 2022

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

Редакційна колегія

Головний редактор: Бартош Олена – кандидат педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Заступник головного редактора: Козубовська Ірина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Члени редколегії:

Воротникова Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Голоніч Ян – доктор філософії у галузі соціальної роботи, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

Данко Дана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Канюк Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Кузьма Ірина – кандидат педагогічних наук, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Микитенко Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

Олексюк Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Оросова Рената – доктор філософії у галузі педагогіки, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словаччина)

Повідайчик Оксана – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Попович Анна – кандидат соціологічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Розлуцька Галина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Сміла Йоанна – доктор філософії у галузі педагогіки, доцент, Університет імені Яна Кочановського в м.Кельце (Польща)

Сокол Мар'яна – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського (Україна)

Станчак Ярослав – доктор філософії у галузі соціальної роботи, доцент, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

Станчіне Далія Марія – доктор гуманітарних наук, професор, Клайпедський університет (Литва)

Ткаченко Павло – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет (Україна)

Товканець Ганна – доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет (Україна)

Товканець Оксана – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Шандор Федір – доктор філософських наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Шемпрух Йоланта – доктор педагогічних наук, професор, Жешувський Університет (Польща)

Шищенко Інна – кандидат педагогічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна)

Рецензенти:

Леврінц Маріанна – доктор педагогічних наук, доцент

Мешко Галина – доктор педагогічних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3м №32 від 31 травня 2006 р.

Засновник і видавець:

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3. Видавництво: вул. Капітульна, 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кім.218

e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

Сайт: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки; 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта; 231 – Соціальна робота).

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах:

Google Scholar (США);

Національна бібліотека України

ім. В.І.Вернадського (Україна);

INDEX Copernicus – ICV 2020: 81.92

(Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №5 від 12 травня 2022 року.

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2022. Випуск 1 (50). 340 с.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC BULLETIN OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 1 (50)

Uzhhorod – 2022

Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy, Social Work». Issue 1 (50) '2022

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

Editorial Board

Editor-in-Chief: Bartosh Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Deputy of Editor-in-Chief: Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Vorotnykova Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Holonič Ján – Doctor of Philosophy in Social Work, Comenius University in Bratislava (Slovakia)

Danko Dana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kanyuk Oleksandra – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kuzma Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Ternopil Regional Municipal Institute of Postgraduate Pedagogical Education; Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Mykytenko Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

Oleksiuk Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Orosová Renáta – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovakia)

Povidaichyk Oksana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Popovych Anna – Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Rozlutska Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Smyła Joanna – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Associate Professor, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland)

Sokol Mariana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, I.Ya. Horbachevsky Ternopil National Medical University (Ukraine)

Stančiak Jaroslav – Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor, Comenius University in Bratislava (Slovakia)

Stanciene Dalia Marija – Doctor of Humanities, Professor, Klaipėda University (Lithuania)

Tkachenko Pavlo – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr National Agro-Ecological University (Ukraine)

Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mukachevo State University (Ukraine)

Tovkanets Oksana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Shandor Fedir – Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Szempruch Jolanta – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, University of Rzeszów (Poland)

Shyshenko Inna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, A.S.Makarenko Sumy State Pedagogical University (Ukraine)

Reviewers:

Lőrincz Marianna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Meshko Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers, manufacturers, and distributors of publishing products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher:
Uzhhorod National University, Ukraine,
88000, Uzhhorod, Narodna square, 3.
Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18;
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address:
88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14,
Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail:
olena.bartosh@uzhnu.edu.ua
Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal is being published twice a year since March 1998.

Based on the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020 (Annex 4) the collection is included in the List of scientific professional publications of Ukraine category «B» in the field of pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences; 012 – Preschool education; 013 – Primary education, 014 – Secondary education (by subject specialties), 015 – Professional education (by specializations), 016 – Special education, 231 – Social work).

The journal is registered in scientometric databases, repositories and search engines:

Google Scholar (the USA);
National Library of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine);
INDEX Copernicus – 81.92 (Poland)

Recommended for publication by the
Scientific Council of Uzhhorod National
University,
record №5 from May 12, 2022

UDC 371; 378; 364
Scientific Bulletin of Uzhhorod University.
Series: Pedagogy. Social Work. 2022.
Issue 1 (50). 340 p.

Панченко Оксана. ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	215
Повідайчик Оксана, Попик Мар'яна, Реблян Антоніна. МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	219
Повідайчик Михайло, Юрченко Наталія, Штимак Анатолій. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ.....	223
Поліщук Віра, Олексюк Наталія, Лещук Галина. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ЛІТНЬОГО ВІКУ.....	227
Пришляк Оксана, Драпак Галина. СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ.....	232
Рибалка Валентин. ПРИНЦИПИ, ПРОЦЕДУРИ ТА ПРАКТИКИ ДЕМОКРАТІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗРОБКИ ТЕХНОЛОГІЙ І МЕТОДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ І ПЕДАГОГІВ.....	238
Розман Ірина. ФІЛОСОФІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ: ДИНАМІКА РОЗВИТКУ НАУКИ.....	242
Русалкіна Людмила. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА ОСНОВІ СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО СПОСОБУ.....	245
Рябець Діана. ФАСИЛІТАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	249
Савельчук Ірина, Бибик Дар'я. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА».....	252
Савіцька Вікторія, Боднарук Ірина. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ЗВО): ВИМОГА ЧАСУ.....	256
Соловей Юлія. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	260
Староста Володимир. ОЧНА ТА ЗАОЧНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНОГО, ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ПОГЛЯДИ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ.....	264
Стеблюк Світлана. ПРАКТИКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	269
Стежко Юрій. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗА ВИМОГАМИ «СТАНДАРТУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ».....	273
Теличко Наталія. ОВОЛОДІННЯ МЕТОДАМИ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК ОДИН З КРИТЕРІЇВ СФОРМОВАНOSTІ НАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	277
Товканець Ганна. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ.....	281
Товканець Оксана. ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ СЕМІНАРІВ І ТРЕНІНГІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	285
Франчук Тетяна, Миронова Світлана. ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В УНІВЕРСИТЕТІ.....	290
Фуштей Оксана. СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА КІБЕРБУЛІНГУ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	294
Черевичний Геннадій. ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАЛЬНОГО Е-ПОРТФОЛІО У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ.....	298

навички		мотивація		творчість	
ритм	відчувають та підтримують імпульс	здатність зосередитися	спрямовують увагу	експресивність	реагують з чутливістю
	відчувають імпульс тілом і реагують на ритм		повністю віддані справі		грають енергійно та інтенсивно
	точно відтворюють ритмічні закономірності		зацікавлені та задіяні у заходах в класі		повністю задіяні
	грають повторюючи зразок		уважно слухають		передають почуття
	чекають на належний момент, щоб почати		слідують інструкціям		
прийняття звуку	сприймають відмінності в тоні і висоті тонів, можуть підібрати тональність	наполегливість	сприймають виправлення та їх використовують	композиційність та імпровізація	виконують музику і реагують на неї особистим підходом та залученням
	відповідають на динаміку		потребують більше часу, щоб подумати		роблять дивовижні або незвичні заяви
	можуть повторювати мелодійні фрази		з часом вдосконалюються		оригінально створюють звук
	здатні грати самостійну частину		наполегливі в музичній діяльності		складають пісні
	мають високий ступінь звукової / музичної пам'яті		удосконалюють ідеї		експериментують та управляють звуком
	здатні спонтанно передавати вивчене у музиці від одного інструменту до іншого		конструктивно критикують музичні твори інших та свої		імпровізують спонтанно
координація	почувають себе вільно у просторі	ентузіазм	радісно реагують		
			охоче беруть участь		
	здатні одночасно робити дві або більше речей, можуть працювати обома руками		відкриті для незнайомих стилів музики		
	можуть контролювати тіло в русі, завмирати		ставлять запитання, допитливі		

Рис. 1. Талановиті та обдаровані у музиці

– Інформаційні технології [16]; використовувати ІКТ на рівні незалежного користувача; використовувати ІКТ для вирішення задач; вивчають обмеження ІКТ та джерел інформації; вивчають мету, за якою обробляється та повідомляється інформація, як характеристики різного типу інформації впливають на її використання; використовувати ІКТ для підтримки своїх досліджень з інших предметів; використовувати свої навички та знання з ІКТ для розробки інформаційних систем, пропонують вдосконалення існуючих систем; вивчають окремі соціальні, економічні та етичні проблеми, що виникають при використанні ІКТ.

– Дизайн та технології [17]: з легкістю сприймають і обговорюють нові ідеї; концептуалізують за межами наданої інформації; пропонують просте, елегантне рішення щодо складних, неорганізованих даних; аналізують свою діяльність і є конструктивно самокритичними; демонструють майстерність та винахідливість у навичках та техніці виробництва; пов'язують вже відоме з новим, бачать реалізацію у форматі 2D або 3D; передають та адаптують ідеї від відомої до нової проблеми; здатні представляти ідеї естетично різними способами: візуальними, просторовими, словесними, математичними; самостійно здобувають знання для вирішення проблем; демонструють проінформованість про соціальні / етичні міркування (наприклад, кінцеве постачання ре-

сурсів). Обдаровані та талановиті в IT, дизайні та технологіях учні можуть відрізнитися наступними характеристиками: володіють технологічними навичками на вищому рівні, ніж інші однолітки; набувають нових технологічних навичок швидше, ніж інші; часто без будь-яких формальних тренувань; володіють сильним логічним мисленням разом з творчим мисленням; насолоджуються вирішенням проблем та сильною необхідністю зберігати уваження про те, як все працює; присвячують надмірну кількість часу роботі над технологіями; готові експериментувати з новим програмним забезпеченням і робити винаходи за допомогою механічних можливостей; здатні транслювати вивчене від однієї технології до іншої; прагнуть до можливості використовувати технології та їх продуктивні можливості (тобто вирішувати проблеми в реальному світі); мають хороші просторові навички; володіють сильною дрібною моторикою; їм подобається щось розбирати і збирати, конструювати; їм подобається користуватися інструментами, подобаються уроками, які передбачають активну / практичну участь; насолоджуються практичним досвідом; навчаються шляхом побудови та маніпулювання об'єктами; здатні візуалізувати кінцевий продукт на етапі проектування [6, с.64].

– Релігійна освіта. Суспільні науки [18]: визнають і виражають особисті почуття, співпереживають з іншими; будують і підтримують складний ар-

УДК 378.016:81'243]:[378.015.3:159.952.13]
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.19-22

Бондар Галина Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
galyna72bondar@gmail.com
http://orcid.org/0000-0002-7321-8137

Іванчук Анна Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
ivanchuck@meta.ua
https://orcid.org/0000-0002-4994-5035

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглядається проблема формування і розвитку пізнавального інтересу у студентів немовних факультетів при навчанні іноземної мови. Метою статті було розкриття істотних характеристик пізнавального інтересу при навчанні іноземної мови студентів. Проаналізовано тлумачення категорії «педагогічного інтересу», розкрито сутність понять «інтерес», «лінгвокраїнознавчий аспект», у сучасних дослідженнях. Доведено, що саме пізнавальний інтерес є основою фахової компетентності педагога і запорукою його успішної професійної діяльності при навчанні іноземної мови. При навчанні іноземної мови пізнавальний інтерес формується під час – використання бесід та доповідей з країнознавчої тематики; лекцій про значення та роль іноземної мови у навчанні та розвитку особистості; зустрічей та тематичних конференцій з носіями мови; листування з однолітками; випуск стендової інформації країнознавчої спрямованості; підготовка та проведення екскурсій тощо. Автором запропонований пізнавальний підхід до вивчення іноземної мови у ЗВО. Робиться акцент на забезпеченні ефективності діяльності педагогів. Визначено основні положення щодо діяльності педагогів: структуровано і організовано навчальний матеріал, які зв'язки різних елементів змісту предмета, як легко здійснюється доступ до предмета, які можливості адаптації змісту навчального матеріалу до конкретних студентів, а також розвиток цього змісту на різних рівнях - від розробників курсів до студентів. У процесі роботи було використано методи аналізу, синтезу, спостереження, бесіди та ін. Проблема формування пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови є надзвичайно актуальною. Лише педагог з розвиненим мисленням здатен вирішити задачі сучасної школи, зможе здійснювати ефективну взаємодію з учнями та створити цікаве освітнє середовище.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, педагогічна діяльність, проблемна задача, особистість.

Вступ. Проблема формування і розвитку пізнавального інтересу у студентів немовних факультетів, які вивчають іноземну мову, вкрай важлива в силу великих вимог, що пред'являються до рівня володіння іноземною мовою випускниками ЗВО. Знання іноземної мови стає необхідною частиною особистого та професійного життя людини, тому до іноземної мови, як ні до якого іншого навчального предмета, пред'являються особливо великі вимоги.

Пізнавальний інтерес робить процес пізнання захоплюючим, особистісно значущим для студентів, підвищує темпи і обсяг засвоєння матеріалу, так як сприяє продуктивному вивченню іноземної мови.

Інтерес до пізнання є одним із елементів, що вивільняють механізм сприйняття та створюють умови для активізації пізнавальної діяльності. Пізнавальний інтерес являє собою інтерес до дії, цілеспрямований пошук кращих шляхів і рішень пізнавальних завдань, пов'язаний із зусиллями у подоланні перешкод і є важливим стимулом у розвитку таких якостей особистості, як цілеспрямованість, наполегливість та працьовитість, які є необхідними для вивчення іноземної мови.

Пізнавальний інтерес усуває протиріччя, викликані труднощами адаптації студентів до умов ЗВО, тобто протиріччя між старими уявленнями студентів про цілі навчання, що сформувався до вступу до ЗВО, та новими вимогами, які сприяють удосконаленню навчально-пізнавальної діяльності студентів. Пізнавальний інтерес забезпечує вибір на вирішення важких завдань, що мають істотну пізнавальну цін-

ність. Ситуація підвищеного інтересу до навчального предмета значно зменшує кількість помилок під час виконання завдань та запобігає виникненню можливих небажаних конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних робіт сприяв виявленню сучасного стану проблеми пізнавального інтересу до іноземної мови. Різні аспекти проблеми розвитку пізнавального інтересу досліджено Н.М.Бібік, Л.П.Терлецькою, А.Я.Боднар, Н.Г.Макаренко, Н.О.Бойко та ін. У роботах О.В.Лях, О.С.Казачінер, О.О.Чевичелової, Д.Ольшанського описано показники пізнавального інтересу студентів немовних факультетів до іноземної мови [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

У роботі Л.П.Терлецької зазначено, що такі вчені, як Т.Г.Єгоров, Е.Ш.Натанзон, П.О.Рудін, О.Г.Ковальов, даючи визначення інтересу, стверджують, що його головною ознакою може бути тільки стійке позитивне емоційне ставлення особистості до об'єкта. Вони вважають емоції рушійною силою, що може активізувати і гальмувати процес пізнання, впливати на працездатність людини [7, с.173].

Заслугує на увагу також дослідження А.Я.Боднар, де зазначено, що інтерес як дуже складна і вагома для особистості категорія має багато трактувань:

– вибіркова спрямованість людини, її уваги (Т.Рибо, Н.Добринін), її думок, помислів (С. Рубінштейн);

– прояв розумової та емоційної активності (Е. Строні, С. Рубінштейн);

УДК 37.011.3:811.111-051]:331.54
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.73-76

Деркач Світлана Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедра англійської мови та методики її навчання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

svitlanaderkac17@gmail.com

http://orcid.org/0000-0002-8444-0745

МЕТОД ПРОЕКТІВ У НАВЧАННІ ПРАКТИЧНОЇ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю в теоретичному осмисленні досвіду використання методу проектів у навчанні граматики англійської мови, якому характерна практична роль, і є ефективним у підготовці інтелектуального потенціалу майбутніх учителів англійської мови для подальшої професійної діяльності у закладах освіти. Мета статті полягає у дослідженні актуальності та ефективності методу проекту в навчанні граматики англійської мови на основі теоретичного аналізу та емпіричного дослідження. Здійснено теоретичний аналіз методу проектів як дієвої технології навчання граматики англійської мови; формування цілісного знання щодо застосування методу проектів у навчанні граматики англійської мови стало можливим завдяки використанню методу синтезу; за допомогою порівняння, узагальнення, спостереження та опитування з'ясовано, що метод проектів підвищує мотивацію у студентів до навчання, до предмету дослідження, поглиблює знання граматичного матеріалу, формує дослідницькі навички роботи над темою проекту та вміння публічного виступу.

Ключові слова: метод проектів, проект, прагматичне навчання, навчання у взаємодії, граматика англійської мови

Вступ. Гуманістична парадигма сучасної освіти передбачає оволодіння майбутніми вчителями іноземних мов професійними компетентностями, тому на сучасному етапі безперервно відбувається пошук оптимального змісту навчання, методів, форм підготовки майбутніх учителів іноземних мов на факультетах іноземних мов у вищих закладах освіти України.

Однією з найважливіших задач факультетів іноземних мов, які готують вчителів іноземної мови – підвищити рівень практичного володіння іноземною мовою та забезпечити якісну філологічну і методичну підготовку майбутніх учителів іноземних мов. При цьому мовна і методична підготовка студентів повинна будуватися таким чином, аби майбутній учитель зміг навчати школярів практичному володінню мовою. Професійна підготовка студентів повинна базуватися на наукових основах, на знаннях тих вимог, які вимагає сучасне суспільство від професійної діяльності вчителя нового покоління для нової школи.

Значними труднощами у підготовці студентів є комплексне поєднання теоретичної і практичної підготовки студентів. В результаті цього у випускників недостатньо формуються професійно важливі вміння та навички, які необхідні вчителю середньої школи. Тому процес адаптації випускників до конкретних умов у школі часто відбувається важко. Випускники повинні вміти ефективно використовувати сучасні методи, технічні засоби навчання на уроці з урахуванням конкретних умов класу та типу школи.

Метод проектів у навчанні граматики англійської мови відіграє важливу практичну роль, і є ефективним для розвитку інтелектуального потенціалу та формування науково-дослідницьких навичок майбутніх учителів англійської мови для подальшої професійної діяльності у закладах освіти [1; 9].

Якісне виконання проекту потребує наявності у студентів проектного мислення, творчого мислення, чітких знань з вивченої теми чи проблеми, вміння оформити та презентувати. Великою перевагою методу проектів на заняттях з вивчення граматики англійської мови є, передусім, його поєднання з навчальною та практичною діяльністю студентів. За-

вдяки методу проектів студенти мають змогу інтегрувати весь арсенал своїх знань, вмінь для успішного виконання проектною роботи під час вивчення певної теми з курсу Практична граматика.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історично, метод проектів був розроблений на початку ХХ століття на основі прагматичної педагогіки американського філософа і педагога Джона Дьюї. Ідея Д. Дьюї у створенні проектного методу була цілеспрямована на розвиток прагматичних вмінь, когнітивних навичок студентів, вмінні самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвитку критичного та творчого мислення. Тому проектний метод набув і сьогодні набуває особливої ваги в сучасному інформаційному суспільстві та освітніх закладах зокрема.

У науковій літературі проблема методу проектів розглядається у різних аспектах вченими (О.П.Кальнік, Є.С.Полат, В.Х.Кілпатрік, Н.Ю.Пахомова, А.В.Хуторський тощо) [2-8].

Професор Є.С.Полат описує проектний метод, як такий, що базується на розвитку когнітивних навичок студентів, умінні самостійно конструювати свої знання, вмінні орієнтуватися в інформаційному просторі, розвитку критичного і творчого мислення. Метод проектів походить з дидактики, конкретних методів, якщо він використовується в межах певного предмета. Метод є дидактичною категорією. Це набір технік, операцій освоєння певної області практичних або теоретичних знань, конкретної діяльності. Це шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання. Тому, якщо мова йде про проектний метод, то йдеться саме про шлях досягнення дидактичної мети шляхом детального розвитку проблеми (технології), яка повинна закінчитися дуже реальним, відчутним практичним результатом, спроектованим так чи інакше [7].

Метод проекту заснований на ідеї, його прагматичному фокусі на результаті, який можна отримати при вирішенні конкретної практично або теоретично значущої задачі. Цей результат можна побачити, осягнути, застосувати в реальній практичній діяльності. Для досягнення такого результату необхідно навчити студентів мислити самостійно, знаходити і

прикрасить стіни оселі).

Поєднати малювання з вправами на розвиток дихання допоможе техніка малювання мильними бульбашками. Всім дітям цікаво видувати бульбашки, робити з них повітряну пінку, а коли ними можна ще й помалювати, отримати гарний малюнок, то це вдвічі більше зацікавлює дітей і додає старанності. Працюючи в цій техніці, краще використовувати гуаш, а не акварель, бо вона має більшу насиченість кольором.

Подобається дітям малювання об'ємними фарбами. Для цього вихователю треба підготувати фарби (один з рецептів: 1-2 склянки борошна розмішати з 2-3 столовими ложками солі, додати 0,5 чайної ложки рослинної олії, води, 2-3 столових ложки ПВА, харчовий, натуральний барвник або барвник для яєць, гуаш). Малюнок має випуклу поверхню, на яку хочеться не тільки дивитись, а й відчувати пальчиками. Об'ємний малюнок можна отримати і використовуючи як фарбу канцелярський клей. Після нанесення малюнку треба дочекатися повного висихання клею, а далі виконати заливку фону фарбою, розведеною з водою. Або можна використати і такий рецепт фарби: розвести сіль канцелярським клеєм і додати кольору.

Для отримання незвичного зображення, яке, фантазувавши, можна перетворити на гарну квітку, дерево, людину, тварину, обличчя тощо, радимо використати техніку ниткографії. Для цього папір складаємо навпіл, кладемо в нього згорнуту пофарбовану нитку і протягуємо-втягуємо її донизу. Творчий початок дитини підказує в отриманому зображенні різні образи, які можна за бажанням і домалювати. Розвивають уяву вихованців і такі техніки, як кляксографія та роздмухування фарби. Спостережлива дитина з розвинутою фантазією зазвичай бачить в отриманих плямах не тільки окремі образи, а й цілі сюжети, які можна доопрацювати за допомогою пензлика.

Зі старшими дошкільниками можна апробувати і техніку «водяний друк». Для цього на органічному склі дитина наносить малюнок, бажано пейзаж. Потім змочує лист паперу водою, обережно прикладає до малюнку і злегка притискає. Отримане зображення знімає і доповнює, роблячи декілька кінцевих штрихів.

Пропонуємо спробувати з дітьми старшого дошкільного віку східну техніку ебру (створення малюнка на воді і перенесення його на папір). На жаль, вихователі майже її ніколи не практикують через не-

прості засоби, які для неї потрібні. Навіть вода, на яку будемо наносити малюнок, потрібна не звичайна, а загущена, щоб фарба не розтікалась. Для цього можна придбати загущувач води у магазині, а можна загустити завареним борошном чи крохмалем. Фарба використовується олійна, розведена до рідкої консистенції. І пензлик повинен бути з кінського волосся, щоб з нього робити набризг фарби на воду. Можна використовувати шило для розтягування фарби. Тільки рухи мають бути обережними, щоб не проколоти воду, щоб фарба не опустилася на дно. Коли малюнок нанесений на поверхню води, потрібно на 10-15 секунд покласти на нього листок паперу, а потім обережно і поступово через край ємкості витягнути папір. Малюнок з води перенесеться-прилипне до паперу. Спрощений варіант ебру можна спробувати зробити з дітьми, використовуючи гуаш та молоко замість води. Сам процес захоплюючий, а кінцевий етап дітей заворожує, для них це як фокус.

Іноді дитина хоче щось підправити в своїй роботі, але описані нами техніки не дають їй такої можливості. А от малювання піском дозволяє не тільки нанести малюнок, а й багаторазово його видозмінити легким порухом руки. Для цього використовуються спеціальні лотки чи столики, площею яких є товсте скло, часто воно підсвічується знизу. Різновидом такої техніки може бути малювання маком.

Оточуюче середовище своїм розмаїттям та багатогранністю іноді саме підказує інновацію, яка ще не була апробована та описана в літературі. Потрібно бути лише уважним, спостережливим, помічати незвичне навкруги і не боятися експериментувати.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Нетрадиційні техніки образотворчої діяльності сприяють тому, що у дітей підвищується інтерес до цього процесу. Адже вихованці з рівним рівнем розвитку образотворчих здібностей легко отримують красиве зображення, відчувають успіх. Вони починають по-іншому дивитися на довкілля, розрізняти різні відтінки кольорів, особливості форм, здобувають досвід естетичного сприйняття. Діти творять нове, оригінальне, проявляють творчість, фантазію, знаходять потрібні засоби, щоб реалізувати задумане. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробленні моделі співпраці вихователів з батьками щодо впровадження в образотворчу діяльність дітей нетрадиційних технік; у підготовці вихователів до реалізації такої діяльності з дітьми.

Список використаної літератури

1. Беленька Г., Богиніч О., Богданець-Білоskalенко Н. та ін. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
2. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за ред. О.В. Низковської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.
3. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник. Київ: Слово, 2010. 373 с.
4. Чен Н. Надзвичайні вироби своїми руками. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2007. С.168–188.
5. Шульга Л.М. Барвіста радість (Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання). 2-е вид., виправ. й доп. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2012. 328 с.

References

1. Bielenka, H., Bohinich, O., & Bohdanets-Biloskalenko, N. (2016). *Dytyna: Osvitnia prohrama dlia ditei vid dvokh do semy rokiv* [Child: Educational program for children from two to seven years]. B.Hrinchenko Kyiv University. [in Ukrainian].
2. Bilan, O. (2017). *Prohrama rozvytku dityny doshkilnoho viku «Ukrainske doshkillia»* [Ukrainian Preschool Child Development Program]. Mandrivets. [in Ukrainian].
3. Sukhorukova, H.V., Dronova O.O., Holota N.M., & Yantsur, L.A. (2010). *Obrazotvorche mystetstvo z metodykoiu vykladannia v doshkilnomu navchalnomu zakladi* [Fine arts with methods of teaching in preschool]. Slovo. [in Ukrainian].
4. Chen, N. (2007). *Nadzvychnaini vyrobny svoimy rukamy* [Extraordinary products with their own hands]. Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia». [in Ukrainian].
5. Shulha, L.M. (2012). *Barvysta radist (Rozvytok tvorchykh zdibnostei ditei doshkilnoho viku na zaniattiakh iz maliuvannia)* [Colorful joy (Development of creative abilities of preschool children in drawing lessons)]. 2-nd ed. TOV «LIPS» LTD. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.03.2022 р.
Стаття прийнята до друку 02.04.2022 р.

УДК 373.22/.24:316.614-053.4(045)
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.260-263

Соловей Юлія Олександрівна

доктор філософії

кафедра дошкільної освіти

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси, Україна

solovey_yulia@ukr.net

http://orcid.org/0000-0003-4778-7640

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Мета статті полягає у визначенні теоретичних основ успішної соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, систематизація, порівняння, моделювання та узагальнення – для опрацювання наукових джерел, з теоретичних основ соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. Основні результати дослідження полягають у тому, що в статті проаналізовано процес соціальної адаптації дитини дошкільного віку; узагальнено позитивні та негативні особливості перебування дитини в закладі дошкільної освіти; схарактеризовано основні критерії успішної соціальної адаптації; виокремлено умови, що сприяють позитивній соціальній адаптації дитини дошкільного віку в закладі дошкільної освіти; зроблено висновки та подано рекомендації для вихователів щодо особливостей процесу соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: соціальна адаптація, розвиток, дитина дошкільного віку, педагог, заклад дошкільної освіти.

Вступ. Першою ланкою системи неперервної освіти є дошкільна освіта, яка у симбіозі з сімейним вихованням закладає основи соціального та культурного розвитку особистості та забезпечує формування низки ключових компетентностей. Розглядаючи взаємозв'язок процесу соціалізації та процесу адаптації, науковці наголошують на розумінні адаптації як одного з видів взаємодії суспільства та його членів. Сьогодні ми бачимо, що питання всебічного розвитку підростаючого покоління не втрачає свого значення і як ніколи є актуальним.

В цьому контексті діти дошкільного віку потребують особливої уваги, оскільки саме в цьому віці закладаються основи майбутнього життя, духовно-моральний фундамент особистості, формуються перші безцінні навички взаємодії з суспільством. Дошкільний вік є чутливим до формування та розвитку найважливіших психічних утворень, які призводять до майбутнього успіху чи невдачі особистості. Вагому роль у процесі соціальної адаптації дитини відіграє сім'я. Інколи, самостійно сім'я не в змозі повністю забезпечити повноцінний розвиток індивідуума, в цьому випадку на заклади дошкільної освіти припадає непросте завдання розвитку адаптивності дітей та підготовки їх до подальшої соціалізації. Для розв'язання цієї проблеми потрібна оптимізація освітнього процесу, практичне використання усіх наявних можливостей та інноваційних способів роботи з дітьми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальна адаптація – це комплексний показник стану людини, що відображає здатність виконувати певні біологічні та соціальні функції, а саме: рівнозначне усвідомлення навколишньої дійсності; рівноцінні стосунки з іншими людьми; вміння працювати, вчитися, організовувати дозвілля та відпочинок; стійкість поведінки, що відповідає рольовим очікуванням інших.

Сучасними дослідженнями проблем соціальної адаптації дітей дошкільного віку займаються такі вітчизняні науковці як, Н.Аксаріна, Н.Ватутіна, Л.Галігузова, Л.Голубева, Т.Жаровцева, Л.Кравчук, О.Кононко, І.Куркіна, С.Литвиненко, С.Мещерякова, Т.Науменко, І.Печенко, Л.Царегородцева,

О.Шаталова, Ж.Юзвака та інших.

Науковці І.Дубровіна, А.Рузька, Т.Науменко, С.Нечай у своїх працях розглядають адаптацію дітей-сиріт до умов дитячого будинку. Учена С. Куріна, у своїх наукових доробках, зосереджує увагу на особливостях соціалізації дітей 6-7 років у різних умовах життєдіяльності. Дослідник Л. Кравчук аналізує основні процеси, які можуть відбуватися з дітьми в процесі адаптації дитини в умовах закладу дошкільної освіти (фізіологічне пристосування систем організму до нового режиму дня, психічних і фізичних навантажень; формування нових способів і прийомів навчальної діяльності; емоційна оцінка змін в оточенні як комфортних або дискомфортних і відповідне регулювання поведінки) [1, с.4]. Науковиця О.Шаталова звертає увагу суспільства у своїх роботах на проблеми, що можуть виникати в процесі звикання дитини до нових умов життя (плаксивість, емоційна напруженість, збентеженість, зниження апетиту, зміни у поведінці, апатія, небажання спілкуватися з однолітками тощо) [2, с.326-329]. Учені О.Кононко, С.Литвиненко, І.Печенко вважають, що «особистість настільки соціально успішна, наскільки вона адаптивна, адже за кожною соціальною роллю, функцією стоять певні нормативи, а простір соціальних відносин – середовище, у якому особистість адаптується» [3, с.9].

Питання адаптації особистості цікавлять велику кількість науковців. Багато досліджень присвячено питанню соціальної адаптації дітей до умов навколишнього середовища. На сучасному етапі модернізації дошкільної освіти актуальними залишаються питання соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти, що і зумовило вибір теми нашого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні теоретичних основ успішної соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, систематизація, порівняння, моделювання та узагальнення – для опрацювання наукових джерел, з теоретичних основ соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної

освіти.

Виклад основного матеріалу. Індивід формується і розвивається під впливом багатьох факторів, до яких належать об'єктивні та суб'єктивні, природні та соціальні, внутрішні та зовнішні, незалежні та залежні від волі та свідомості людей, які діють стихійно чи відповідно до конкретних цілей. Становлення соціальної особистості, відбувається внаслідок взаємодії навколишнього середовища та системи освіти. В оточенні людина соціалізується. З одного боку, індивід отримує соціальний досвід, цінності, норми та установки суспільства та соціальної групи, до якої він належить, з іншого боку, він активно входить у систему соціальних відносин і, таким чином, отримує соціальний досвід [4].

Людина стає соціальним суб'єктом тільки в процесі спілкування, взаємодії з іншими людьми, тобто в процесі соціалізації особистості та адаптації до умов навколишнього середовища. Поняття «адаптація» являє собою природний розвиток адаптаційних можливостей людини в різних умовах середовища його життєдіяльності або в певних умовах (наприклад, в ЗДО (закладі дошкільної освіти), класі, групі, на відпочинку тощо). Адаптація дозволяє людині забезпечувати свою природну самореалізацію, соціалізацію. Для дитини, наприклад, це соціалізація в умовах, які для неї виявляються найбільш сприятливими. Це може бути сім'я, ЗДО, школа. Адаптація – це безперервний процес, який супроводжує особистість впродовж усього її існування. Вчені характеризують адаптацію як пристосувальний механізм до умов соціуму з метою підтримки рівноваги у суспільстві. Також, під адаптацією розуміють динамічне явище, яке має свої етапи, одним з таких етапів є дезадаптація (викривлена адаптація) [5].

Поняття «соціалізація дитини» ми розглядаємо як процес, який починається з народження дитини та формується переважно сімейними правилами та цінностями, на прикладі поведінки батьків, бабусь і дідуся, кола друзів, сім'ї, суспільства в цілому. У цьому процесі дитина є активним учасником, вона є «творцем» у формуванні та розвитку своєї особистості з її психосоціальними властивостями та якостями. Спілкування з дітьми відповідного віку допомагає дитині формувати свою самооцінку [6]. Соціалізація є нескінченним процесом, який супроводжує людину впродовж усього життя. Для процесу соціалізації притаманною є постійна зміна перемог та поразок, що супроводжується вдосконаленням людської особистості [7].

У контексті теми дослідження варто розглянути терміносполуку «соціально-особистісний розвиток». Соціально-особистісний розвиток у довідкових джерелах схарактеризовано як розвиток у дитині ствердого ставлення до себе та оточуючих. Нині найважливішим підґрунтям соціально-особистісного розвитку дитини є її позитивна віддача у соціум та впевненість у собі [8]. Спільна діяльність вихователів та дошкільників має бути спрямована на те, щоб спонукнути дитину знайти своє місце в серед однолітків та бути активною у різноманітних соціальних стосунках. Спрямованість діяльності такого характеру забезпечить розвиток у дітей нового рівня самосвідомості, вирішення питань соціально-морального розвитку [9].

Основними характеристиками, що визначають успішний соціальний розвиток особистості є: позитивне ставлення дитини до себе (відповідна самооцінка, ustalена впевненість у собі, впевненість у собі); позитивне ставлення до інших людей (відповідні міжособистісні стосунки з дорослими та одно-

літками, побудовані на основі співпраці, взаєморозуміння); ціннісна орієнтація; навички спілкування (відповідне спілкування з дорослими та однолітками); соціальні навички (відповідна поведінка в різних ситуаціях) [10].

Для того, щоб розвинути широкий набір соціальних навичок, дитина повинна набути досвіду спілкування в різних соціальних спільнотах, а батьки повинні делікатно направляти її в ті сфери, в яких вона повинна набути свій соціальний досвід. Однак, батьки часто змушені працювати цілими днями і залишати дитину в ЗДО. Заклад дошкільної освіти стає головним джерелом знань про світ та стосунки в ньому [11]. Ми вважаємо, що соціалізація в ЗДО спрямована на те, щоб навчити дітей слідувати встановленому порядку та ієрархії, навчити критично мислити, вміти вибудовувати нестандартні ідеї та мати творчі здібності. Щоб соціальна адаптація дитини мала позитивний характер батькам необхідно усвідомити важливість своєї ролі в соціалізації дитини та активно брати участь у цьому процесі.

Пристосування дитини до умов закладу дошкільної освіти проходить у кожного дошкільника індивідуально. Адаптація дітей раннього віку проходить в межах 7-15 днів, діти молодшого дошкільного віку можуть адаптуватися до ЗДО впродовж 2-3 тижнів, а старші дошкільники впродовж 1 місяця. Якщо вихователь констатує у дитини «стійкий адаптаційний синдром» – це може вказувати про низький рівень готовності дитини розлучатися з батьками на тривалий період часу впродовж дня. Сьогодні, основним завданням соціалізації дитини є розвиток інтелектуальних можливостей, набуття практичних навичок і елементів грамотності в процесі режимних моментів та освітнього процесу зокрема. Варто зауважити, що освітній процес є провідним фактором, що сприяє соціалізації дитини дошкільного віку [12].

Проаналізувавши літературні джерела, ми виокремили позитивні та негативні особливості перебування дитини в ЗДО. Відтак, позитивними особливостями є: ЗДО є професійним самостійним підрозділом системи освіти, що забезпечує належні умови для розвитку та виховання дітей; ЗДО при виконанні своїх основних функцій (захисна, соціальна, виховна, розвиваюча), створює у дітей внутрішнє психологічне ставлення до переходу на наступний етап життя; метою перебування дитини в ЗДО є підтримка дітей у їхній багатогранній діяльності та гармонійний розвиток; дитина оточена розумінням, повагою, любов'ю та довірою; реалізація індивідуальних умінь та навичок дитини; створення спокійної атмосфери, що забезпечує емоційну стабільність дитини; індивідуальне та вікове формування фізичних, соціальних та інтелектуальних здібностей; різноманітність видів діяльності відповідно до віку та рівня розвитку дитини; дитина постійно перебуває у відповідному соціальному середовищі [13]. Негативні особливості: дитина будує свій соціальний досвід на основі цілоденного перебування в обмеженому просторі в компанії таких самих дітей та дорослих; режим дня суворо регламентований, і дитина має обмежений вибір видів діяльності та ігор; дотримання певних єдиних правил та дисципліни; час взаємодії з однолітками обмежений за рахунок контрольованої діяльності.

Отож ми бачимо, що позитивних особливостей для дитини від тривалого перебування в ЗДО все ж більше аніж негативних. Ми вважаємо, що соціальна адаптація дитини буде ефективнішою в умовах закладу дошкільної освіти.

У проаналізованих нами літературних джерелах

вирізняють два головні критерії успішної соціальної адаптації – внутрішній комфорт і зовнішня доцільність поведінки. Педагоги ЗДО повинні створити відповідні умови, щоб дитині в цей період комфортно було відвідувати ЗДО [14]. На жаль, коли не створено умови для успішної адаптації, у деяких випадках, може виникати дезадаптація. Дезадаптація – порушення адаптації особистості до змін соціуму [15]. Дуже вагома ознака дезадаптації – зміна міміки, жестів, поведінки і манер дитини [16].

Проаналізувавши інформаційні джерела, ми виокремили умови, що сприяють позитивній соціальній адаптації дитини дошкільного віку в межах закладу дошкільної освіти: 1. Створення емоційно-дружньої атмосфери в групі. 2. Створення атмосфери довіри. 3. Систематична організація ігрової діяльності. 4. Цілеспрямована робота з батьками.

Проведене дослідження дає нам змогу надати рекомендації для вихователів щодо особливостей процесу соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. Таким чином, вихователям варто: використовувати елементи лікувальної фізкультури (обійми, теплі зустрічі тощо); використовувати музичний супровід під час різних режимних моментів; проводити релаксаційні ігри з використанням піску, води; застосовувати казкотерапію; застосовувати ігрові методи взаємодії з дитиною; інформувати батьків про адаптаційні характеристики кожної дитини на основі адаптаційних карток; використовувати різноманітні форми роботи з батьками: консультування, розробка інформацій-

них листів про особливості адаптації дітей, папок-пересувок; бесіди тощо; створювати умови для виникнення у дітей потреби у різних видах діяльності (малювання, ліплення, перегляд малюнків, догляд за рослинами та тваринами тощо).

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки, про те що батькам та педагогам необхідно створити у дитини позитивне ставлення та бажання ходити в заклад дошкільної освіти. Дитина завжди потребує емоційної підтримки дорослих. Вважаємо, що заклад дошкільної освіти є серйозним викликом у житті дитини, який робить її активним суб'єктом соціального буття.

Важливою частиною процесу адаптації дитини є взаємодія ЗДО з родинами дітей. Вихователь – професіонал, який використовуючи власні практичні навички та теоретичні знання може з легкістю сприяти уповільненню негативних емоційних станів дитини в період адаптації. В цей період педагог має проявляти любов, уважність та чуйність до дітей, обов'язково спостерігати й аналізувати рівень розвитку дошкільників та керувати їхньою поведінкою під час труднощів, які можуть виникати у процесі соціальної адаптації.

Перспективи подальших розвідок в досліджуваній нами проблемі вбачаємо у подальшому вивченні психологічних механізмів, показників соціальної адаптації дітей дошкільного віку та дослідженні закордонного досвіду особливостей процесу соціальної адаптації дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаної літератури

1. Кравчук Л. Особливості шкільної адаптації першокласників. *Сучасна школа України*. 2013. № 9 (261). С.4–17.
2. Шаталова О.В. Адаптація дітей раннього віку до умов дитячого навчального закладу. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2013. № 14. С.326–329
3. Захарова Н.М. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору: монографія. Донецьк: Ноулідж, 2010. 218 с.
4. Гладка М. Ситуація успіху як умова соціалізації дитини. *Управління освітою*. 2013. № 19. С.6–11
5. Богущ А., Гавриш Н. Дошкільна лінгводидактика. Запоріжжя: Просвіта, 2008. 230 с.
6. Гурковська Т. Вперше до дитсадка. *Дошкільне виховання*. 2001. № 11–12. С.3–4
7. Доманюк О.М. Вплив сім'ї на процес соціалізації дітей дошкільного віку. *Наукові записки*. 2011. Вип. 1. С.115–118
8. Дуткевич Т. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
9. Коваль Л.Г., Зверева І.Д., Хлебнік С.Р. Соціальна педагогіка. Соціальна робота: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 2005. 234 с.
10. Соціологія: підручник / За заг. ред. В.П.Андрущенка. Київ, Харків: Єдинорог, 2001. 435 с.
11. Психологічна діагностика і корекція особистості важковиховуваних дітей і підлітків: навч. посіб. / за ред. О.Г.Антонова-Турченко. Київ: ІЗМН, 2005. 245 с.
12. Капська А.Й. Соціальна педагогіка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 256 с.
13. Погодіна М. Я. Я тепер – школяр! Проходження процесу соціалізації дитини на початку навчання в школі. *Розкажіть онуку*. 2010. № 4. С.32–34
14. Павелків Р, Цигипало О. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2011. 373 с.
15. Стреш Л.В. Сходники адаптації дітей раннього віку. Київ: Шк. світ, 2009. 128 с.
16. Ясінська Х. Адаптація дітей раннього віку до перебування в ДНЗ. *Психолог дошкілля*. 2007. №4 (21). С.5–7

References

1. Kravchuk, L. (2013). Osoblyvosti shkilnoi adaptatsii pershoklasnykiv [Features of school adaptation of first-graders]. *Suchasna shkola Ukrainy*, 9 (261), 4–17. [in Ukrainian].
2. Shatalova, O.V. (2013). Adaptatsiia ditei rannoho viku do umov dytiachoho navchalnoho zakladu [Adaptation of young children to the conditions of children's educational institution]. *Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykholohii*, 14, 326–329. [in Ukrainian].
3. Zakharova, N.M. (2010). *Adaptatsiia ditei doshkilnoho viku do suchasnoho sotsialnoho prostoru* [Adaptation of preschool children to modern social space]. Noulidzh [in Ukrainian].
4. Hladka, M. (2013). Sytuatsiia uspikhu yak umova sotsializatsii dytyny [The situation of success as a condition of socialization of the child]. *Upravlinnia osvitoiu*, 19, 6–11 [in Ukrainian].
5. Bohush, A. & Havrysh, N. (2008). *Doshkilna lnhvodydakyka* [Preschool language didactics]. Prosvita [in Ukrainian].
6. Hurkovska, T. (2001). Vpershe do dytsadka [First time to kindergarten]. *Doshkilne vykhovannia*, 11–12, 3–4 [in Ukrainian].
7. Domaniuk, O.M. (2011). Vplyv sim'i na protses sotsializatsii ditei doshkilnoho viku [The influence of the family on the socialization of preschool children]. *Naukovi zapysky*, 1, 115–118 [in Ukrainian].
8. Dutkevych, T. (2012). *Dytiacha psykholohiia* [Child psychology]. Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
9. Koval, L.H., Zvereva, I.D., & Khlebnik, S.R. (2005). *Sotsialna pedahohika. Sotsialna robota* [Social pedagogy. Social work]. IZMN [in Ukrainian].
10. Andrushchenko, V.P. (2001). *Sotsiolohiia* [Sociology]. Yedynoroh [in Ukrainian].
11. Antonova-Turchenko, O.H. (2005). *Psykholohichna diahnozyka i korektsiia osobystosti vazhkovykhovuvanykh dkhte i pidlitkiv* [Psychological diagnosis and correction of personality of difficult-to-educate children and adolescents]. IZMN [in Ukrainian].
12. Kapska, A.Y. (2003). *Sotsialna pedahohika* [Social pedagogy]. Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

13. Pohodina, M. Ya. (2010). Ya teper – shkoliar! Prokhodzhennia protsesu sotsializatsii dytyny na pochatku navchannia v shkoli [I am now a schoolboy! Walking through the process of socialization of children on the cob of learning at school]. *Rozkazhit onuku*, 4, 32–34. [in Ukrainian].
14. Pavelkiv, R. & Tsyhypalo, O. (2011). *Dytiacha psykholohiia* [Child psychology]. Akademvydav [in Ukrainian].
15. Strezh, L. V. (2009). *Skhodynky adaptatsii ditei rannoho viku* [Steps of adaptation of children of early age]. Shkilnyi svit [in Ukrainian].
16. Yasinska, Kh. (2007). Adaptatsiia ditei rannoho viku do perebuvannia v DNZ [Adaptation of young children to stay in preschool]. *Psykholoh doskillia*, 4 (21), 5–7 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.03.2022 р.

Стаття прийнята до друку 04.04.2022 р.

Solovei Yuliia

Doctor of Philosophy

Department of Preschool Education

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

SOCIAL ADAPTATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATION

Abstract. The purpose of the article is to determine the theoretical foundations for the successful social adaptation of preschool children in the conditions of preschool education. To solve the tasks set, a set of research methods was used: theoretical – analysis, synthesis, systematization, comparison, modeling and generalization – to study scientific sources, from the theoretical foundations of social adaptation of preschool children in the conditions of a preschool education institution. The main results of the study are that the article analyzes the process of social adaptation of a child of preschool age; the positive and negative features of a child's stay in a preschool education institution are summarized; the main criteria for successful social adaptation are characterized; the conditions conducive to the positive social adaptation of a child of preschool age in an institution of preschool education are highlighted; conclusions are drawn and recommendations are given for educators regarding the features of the process of social adaptation of preschool children in the conditions of preschool education. It was found that the individual is formed and developed under the influence of many factors, which include objective and subjective, natural and social, internal and external, independent and dependent on the will and consciousness of people who act spontaneously or in accordance with specific goals. It is confirmed that the formation of social personality is due to the interaction of the environment and the education system. It is established that the main characteristics that determine the successful social development of the individual are: a positive attitude of the child to himself; positive attitude towards other people; value orientation; communication skills; social skills.

Key words: social adaptation, development, preschool child, teacher, preschool institution.

of needs in adult education; determination of the needs of the individual, target groups, educational environment; planning and organization of work: ensuring the educational process; leadership in adult education; management in adult education, etc.

Key words: adult education, specialist in education management, European educational space.

Отож, проблеми розвитку соціально, особистісно зорієнтованого, інклюзивного суспільства особливо актуальні для інституцій, які готують фахівців, що на професійному рівні покликані сприяти соціалізації особистості, починаючи від раннього дитинства, завершуючи труднощами соціалізації людей похилого віку. При тому особлива увага приділяється особам, які мають додаткові проблеми соціалізації через особливі освітні потреби.

Виходячи з означених позицій та протиріч, основна стратегія полягає у розробленні концепції, теоретичного обґрунтування системи професійної підготовки таких фахівців, як: корекційні та соціальні педагоги, психологи, вчителі початкових класів, на основі формування адекватного особистісно зорієнтованого, соціально адаптивного інклюзивного середовища, яке би слугувало платформою для інтеграції теорії і практики спеціальної, інклюзивної освіти, отримання цінного досвіду реалізації завдань соціальної інклюзії в майбутній соціально-педагогічній практиці.

Узагальнення власних теоретичних та експериментальних досліджень дозволили виділити комплекс залежностей, врахування яких дозволить оптимізувати означені вище інтеграційні процеси: а) рівень здатності до соціальної інклюзії сучасного суспільства буде значною мірою/безпосередньо залежати від якості інклюзивної освіти, зокрема її здатності до формування цілісного інклюзивного освітнього простору регіону, взаємодії закладів професійної освіти зі школою, іншими соціально зорієнтованими організаціями; б) рівень професійних компетентностей майбутнього фахівців спеціальної освіти, психології та соціальної роботи буде безпосередньо залежати від якості освітнього середовища, рівня його сформованості за критеріями особистісної орієнтованості та соціальної інклюзії; в) рівень сформованості позитивного освітнього середовища безпосередньо позначиться на здатності майбутнього фахівця формувати свій життєвий простір і середовище в рамках реалізації майбутньої професійних функцій; г) якість освітнього середовища за критеріями соціальної інклюзії буде безпосередньо залежати від того, наскільки воно стане предметом системного теоретичного та цілеспрямованого дослідження та цілеспрямованого формування; д) рівень соціальної активності майбутніх фахівців спеціальної освіти буде значно вищим за умови надання їм можливості для самореалізації в системі неперервної практики через участь у різних неформальних об'єднаннях, громадських організаціях, волонтерській діяльності.

Виходячи з вищезазначеного, в системі професійної підготовки фахівців з інклюзивної освіти необхідним є обґрунтування теоретико-практичного підходу до модифікації системи професійної підготовки майбутніх фахівців для спеціальної та інклюзивної освіти на основі створення адекватного інклюзивного середовища, а також оволодіння інноваційними практиками, досвідом творення середовища на основі принципів соціальної інклюзії.

Інструментально-технологічною складовою реалізації цього підходу є: а) розроблення концепції модернізації професійної підготовки фахівців на основі створення інклюзивно зорієнтованого освітнього, соціального середовища; б) формування комплексу критеріїв, параметрів та діагностичного інструментарію оцінювання якості освітнього, соціального середовища, їх інклюзивного потенціалу; в) розроблення рекомендацій для оновлення освітніх програм з урахуванням забезпечення практикоорієнтованос-

ті навчального процесу; г) оновлення програми навчальних практик, у яких необхідно передбачити завдання оптимізації освітнього, соціального середовища на основі принципів соціальної інклюзії; д) забезпечення можливості волонтерської діяльності, участі в громадських організаціях щодо посилення інклюзивного компонента в реалізації професійних функцій.

При тому слід наголосити на практичній цінності зазначеного підходу не лише для підвищення ефективності системи професійної освіти фахівців, а і для суспільства, яка полягає у розробці практичного інструментарію підвищення рівня соціальної інклюзії не лише в освітніх закладах, а і в регіоні через: а) підвищення рівня толерантності стосунків між учнями загальноосвітньої школи та дітьми з особливими освітніми потребами, педагогами та учнями, батьками учнів інклюзивного класу; б) підвищення толерантності взаємовідносин людей з різними освітніми, професійними можливостями та ефективності міжособистісної взаємодії в рамках освітньої, професійної, соціальної групи; в) пониження рівня агресивності в структурі соціальних взаємин, відповідно, рівня тривожності людей, що потребують особливих умов для навчання, професійної діяльності.

У рамках системи інклюзивної освіти та професійної діяльності фахівців також вибудовується своєрідна архітектура взаємозалежних середовищ/просторів, що включає: а) спеціальне формування інклюзивного навчального, особистісно, соціально, зорієнтованого середовища групи, яке слугує основою професійної, особистісної самореалізації кожного студента і відповідає критеріям соціальної інклюзії; б) спеціальне формування соціально зорієнтованого соціального простору факультету, професійне спрямування якого пов'язане зі спеціальною, інклюзивною освітою, галуззю поведінкових наук; в) формування соціально орієнтованого середовища у школах з інклюзивними класами, осередках надання соціальної допомоги людям з ООП; г) формування соціально орієнтованого інклюзивного середовища регіону через долучення до громадських акцій, волонтерської діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Процес забезпечення взаємозалежності розвитку професійної інклюзивної освіти та інклюзивного соціального середовища є складним та поліфункціональним, він значною мірою залежить від модернізації концепції та програми професійної підготовки фахівців означеної сфери. Зважаючи на інноваційні освітні стандарти посиленої уваги потребує формування їх здатності до створення адекватного соціально зорієнтованого інклюзивного середовища в освітньому закладі будь-якого рівня та типу, як і поза його межами. Це можливо не лише через оновлення змісту та технологій навчальної діяльності, а і створення інклюзивного середовища та в рамках освітньої системи ЗВО, співпраці з соціальними інституціями регіону.

Реагуючи на виклики часу, зважаючи на надскладні реалії життя країни, важко переоцінити значення перспектив подальших досліджень, пов'язаних з формуванням інтегрованого соціального середовища на основі базових інклюзивних цінностей, об'єднання всіх соціальних інституцій у пошуках оптимальних форм конструктивної співпраці задля забезпечення соціальної єдності та захищеності всіх і кожного, гуртування навколо найбільш актуальних проблем захисту державності, соціальних свобод людини.

Список використаної літератури

1. Хоружий Г.Ф. Вища освіта: соціальна природа, структура і функції. Полтава: Полтавський літератор. 2013. 308 с.
2. Буйняк М.Г. Формування психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами: *автореферат дис. ... канд. психол. наук*. Київ. 2019. 19 с.
3. Желанова, В. В. Середовищний підхід у вищій освіті: сутність та логіка реалізації. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання*, Житомир: Вид-во Рута. 2016. С. 98–15.
4. Полякова Г. Розвиток середовищного підходу у вищій освіті в умовах глобальних змін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. 4 (78). С. 186–199.

References

1. Khoruzhyi, H.F. (2013). *Higher education: social nature, structure and functions*. [Vyshcha osvita: sotsialna pryroda, struktura i funktsii]. Poltava: Poltavskiy literator [in Ukrainian].
2. Buynyak, M.G. (2019). *Formation of psychological readiness of teachers for inclusive education of children with special educational needs* [Formuvannya psykholohichnoi hotovnosti vchyteliv do inkluzyvnoho navchannia ditei z osoblyvymy osvithnimy potrebamy] [Extended abstract of candidate's thesis]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Zhelanova, V.V. (2016). *Environmental approach in higher education: the essence and logic of implementation* [Seredovyschnyi pidkhid u vyshchii osviti: sutnist ta lohika realizatsii]. In Dubaseniuk, O.A. (Ed.), *Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhyttievoho navchannia* (pp. 98-15). Ruta [in Ukrainian].
4. Poliakova, H. (2018). Development of an environmental approach in higher education in the context of global change [Rozvytok seredovyschnoho pidkhodu u vyshchii osviti v umovakh hlobalnykh zmin]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 4 (78), 186–199 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.03.2022 р.

Стаття прийнята до друку 03.04.2022 р.

Franchuk Tetiana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine

Myronova Svitlana

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Ivan Ogienko Kamenets-Podolsky National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine

INTERDEPENDENCE OF THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE PROFESSIONAL EDUCATION AND INCLUSIVE ENVIRONMENT

Abstract. The article presents the results of research, concerning interdependence of inclusive education and inclusive environment, which serves as the basis of social inclusion of all levels and directions. The necessity of strengthening integration processes within the framework of modern standards of inclusive professional education, the need to form a specialist capable to form an adequate inclusive environment is substantiated. In the article it offers approaches as to determining the basics for ensuring the interdependence of the processes of developing the inclusive education and inclusive social environment, the essence of integration processes in the modernization of content and technological support for training the specialists in this field. The methods of scientific research, dominated by theoretical, made it possible to: a) systematize the priorities of research to optimize integrative processes in the field of inclusive education and inclusive social environment based on the analysis of scientific papers on this issue; b) highlight contradictions between the traditional system of professional education and modern challenges related to the readiness of professionals to form a socially directed environment, as well as a set of dependencies, taking into account which it will be possible to optimize these integration processes; c) it is substantiated the theoretical and practical approach to modifying the system of future inclusive education specialists' professional training, their mastery of innovative practices and their own experience of creating an adequate inclusive environment not only in the educational institution but also outside; d) emphasis is placed on different levels of environments, the importance of ensuring their interdependence through constructive forms of interaction. The process of ensuring interdependence of developing the inclusive education, inclusive environment is complicated and poly functional. It mostly depends upon modernizing the conception and program of training the future specialists in this sphere.

Key words: inclusive education, inclusive environment, integration, competence, professional education.

УДК 37.01(045):659.4:338.46
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.307-310

Швардак Маріанна Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедра педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту

Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна

anna-mari_p@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-9560-9008>

PR-ТЕХНОЛОГІЇ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Анотація. PR є одним із найбільш впливових сучасних засобів комунікації, який використовують для підтримки іміджу закладу освіти. Мета статті: розрити сутність та охарактеризувати структурні елементи PR-технологій; визначити роль та значення PR-технологій на ринку освітніх послуг. Методи дослідження: аналіз і систематизація наукової літератури; моделювання, класифікація та узагальнення. У статті розкрито сутність, визначено мету PR-технологій в освітній сфері. Окреслено напрями діяльності PR-технологій. Охарактеризовано форми PR-технологій. Розглянуто найбільш дієві засоби PR-технологій. Підтверджено, що для просування освітнього бренду на просторах Інтернету заклади освіти використовують рекламу. Виявлено, що ефективними видами реклами на сьогодні є контекстна і таргетована. Подано алгоритм застосування PR-технологій на ринку освітніх послуг. Отримані результати дослідження дають змогу стверджувати, що застосування PR-технології сприяє формуванню позитивного іміджу; створенню більш високої, у порівнянні з конкурентами, цінності освітніх послуг для споживачів, які могли б максимальні задовольнити їх потреби.

Ключові слова: PR-технології, імідж, зв'язок з громадськістю, реклама.

Вступ. В умовах ринкової економіки конкуренція закладів освіти, в тому числі закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), стає дедалі жорсткішою. Сприяє розвитку конкуренції наявність великої кількості таких закладів, як: ліцеї, гімназії, приватні школи тощо. Відповідно, це підштовхує ЗЗСО займати активну позицію на освітньому ринку, застосовуючи маркетинг в освіті; перманентно підвищувати якість освітньої діяльності; формувати імідж та розвивати унікальність свого закладу; вивчати попит та пропозиції на освітні продукти та послуги. В результаті, вимогливі споживачі освітніх послуг підштовхують керівництво та педагогів ЗЗСО до активного застосування технологій освітнього менеджменту, що підвищують його потенціал, конкурентоздатність на ринку освітніх послуг. Однією з таких технологій є Public relations (PR). Дана технологія займає нову нішу впливу на соціальне життя молоді та задає нові вимоги просування актуальних продуктів та послуг на освітньому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання маркетингу в освіті розглядається в роботах таких авторів як Б. Братаніч, С. Вознюк, Е. Королькова, І. Мороз, Т. Оболенська, О. Панкрухин, З. Рябова, О. Телетов, С. Телетова та ін. Питанню формування іміджу закладів освіти засобами PR-технологій присвячені роботи таких дослідників як І. Агалець, М. Зацерківна, В. Троян та ін. Незважаючи на досить високий рівень вивченості особливостей застосування PR-технологій в умовах ринкової економіки, на даний момент майже відсутні дослідження проблем, пов'язаних з популяризацією ЗЗСО та освітньої діяльності, що зумовлює актуальність та практичне значення дослідження питань щодо формування іміджу ЗЗСО через застосування PR-технологій.

Мета статті: розрити сутність та охарактеризувати структурні елементи PR-технологій; визначити роль та значення PR-технологій на ринку освітніх послуг.

Методи дослідження: аналіз і систематизація наукової літератури; моделювання, класифікація та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. PR-технологію розглядаємо як сучасну технологію управління со-

ціальними комунікаціями, яка реалізується засобами PR. У свою чергу, PR (піар) – аббревіатура англійських слів «public relations», що в перекладі означає – зв'язки з громадськістю. PR – засіб маркетингової комунікації з цільовою аудиторією; планомірна безперервно здійснювана робота із забезпечення інформаційної взаємодії і взаєморозуміння між організацією (в даному випадку, ЗЗСО) та її громадськістю.

Першорядна мета PR-технологій в освітній сфері – формування позитивного корпоративного іміджу закладу освіти, який повинен бути конкурентним, впливати на поведінку здобувачів, створювати позитивне враження, мати сильні сторони, бути унікальним. Саме унікальність іміджу має вирізняти один ЗЗСО від іншого.

Позитивний імідж для освітнього закладу є найціннішим активом. Негативний, навпаки, може призвести до недовіри до ЗЗСО, загалом; до керівника, педагогічних працівників, освітніх продуктів та послуг, зокрема. Формування іміджу освітнього закладу є складним та довготривалим процесом, що потребує системного підходу, дотримання певних цілей та напрямів, здійснення систематичної та планомірної діяльності, перманентного розвитку і готовності до змін задля задоволення потреб освітнього ринку. Є багато закладів освіти, які мають сильний кадровий склад, бажання і здатність до результативної праці, але втрачають контингент здобувачів через те, що не змогли своєчасно висвітлити, донести до громадськості свої сильні сторони [1, с.359].

Щоб повернути до себе увагу майбутніх здобувачів, їх батьків, заклади освіти повинні піклуватися про підтримку свого іміджу. Розробка маркетингових комунікацій має розглядатися з позиції створення позитивного іміджу закладу. PR є одним із найбільш впливових сучасних засобів комунікації, який використовують для підтримки іміджу.

PR-технології включають низку напрямів діяльності: роботу з громадськістю (майбутніми здобувачами, здобувачами загальної середньої освіти, випускниками, їх батьками та іншими родичами тощо); управління корпоративним іміджем; налагодження відносин із представниками ЗМІ; створення доброзичливих стосунків із персоналом ЗЗСО; сприяння

PR має метою створення зони комфорту між педагогічним персоналом та здобувачами освіти, їх батьками. Успіх залежить також від того, чи були включені при розробці PR-стратегії використання інструментів SMM (англ. social media marketing – маркетинг у соціальних мережах). За допомогою SMM можна правильно зорієнтувати цільову аудиторію і донести важливу інформацію до великої кількості фоловерів можна. SMM являє собою комплекс заходів, а саме: брендване оформлення сторінок; створення різних типів контенту; моніторинг трендових тем; розробка і використання нових інструментів та форматів присутності в соціальних медіа; розширення цільової аудиторії; збільшення охоплення; оцінка репутаційних ризиків та заходи щодо нейтралізації негативних явищ; вимір результатів просування.

Для просування освітнього бренду на просторах Інтернету заклади освіти використовують також рекламу. Сьогодні реклама в Інтернеті за своєю ефективністю і рентабельністю в рази випередила різні види зовнішньої реклами, рекламу на телебаченні і радіо. Тому число бажаючих замовити Інтернет-рекламу стрімко зростає.

Ефективними видами реклами на сьогодні є: контекстна і таргетована.

Контекстна реклама – популярний та ефективний вид Інтернет-реклами, знаходиться на першому місці за популярністю в Україні серед різних інструментів просування в мережі Інтернет. Налаштовується в залежності від інтересів конкретного користувача, враховуючи запити, які він вводив; сайти, які відвідував. Реклама називається контекстною, бо за змістом пов'язана з ключовим словом у пошуку, який здійснює користувач. Її тематика визначається конкретним контекстним середовищем.

Таргетована реклама – сучасний ефективний засіб популяризації організації в соціальних мережах, який дозволяє налаштувати оголошення для конкретної цільової аудиторії. Для налаштування таргетованої реклами необхідно створити вебсторінку ЗЗСО в обраній соцмережі, активувати рекламний кабінет, створити оголошення, налаштувати цільову аудиторію за параметрами, вказати бюджет та трафік показу оголошень, сформувати рекламу та опублікувати її.

Блог – засіб представлення ЗЗСО, структурного підрозділу чи конкретного працівника (наприклад, заступника директора з виховної роботи) в мережі Інтернет; онлайн-журнал, інтернет-щоденник, вміст якого регулярно поповнюється. Серед українських блогерських платформ можемо виділити: Bigmir.net, Vloх.ua, Meta.ua, ВКурсі.ком. Відповідно, блоги можуть бути двох видів: корпоративні та персональні. Вміст блога формується у вебстрічку, в якій у хронологічному порядку йдуть дописи (пости) блогера. За допомогою блогу можна формувати бачення свого ЗЗСО, впливати на враження про освітні продукти та послуги, тим самим, просуваючи їх.

Як і кожна технологія, PR-технологія має свій ал-

горитм реалізації:

1. Опис проблем та чітких завдань PR-кампанії.
2. Визначення груп цільової аудиторії: первинних та вторинних.
3. Вивчення потреб освітнього ринку.
4. Розробка PR-стратегії (масштаб діяльності, час проведення, бюджет).
5. Створення атрибутивних іміджевих характеристик закладу: логотипу, гімну, гасла, прапора, герба тощо.
6. PR через офіційний вебсайт ЗЗСО.
7. PR ЗЗСО через соціальні мережі.
8. Ведення корпоративних та персональних блогів.
9. Використання ресурсів відеосервісу YouTube, реєстрація YouTube-каналу.
10. Створення Telegram-каналу, Viber-спільнот цільової аудиторії для оперативного розповсюдження інформації.
11. Проведення контактних PR-заходів (дня відкритих дверей, брифінгу, прес-конференції, прес-туру, презентації, виставки тощо).
12. Проведення масштабних масових заходів для привернення уваги громадськості ЗЗСО (олімпійські ігри, концерт, конференція, бал, благодійна ярмарка).
13. Розроблення, виготовлення та розповсюдження серед цільової аудиторії друкованої текстової інформативної рекламної (буклетів, флаєрів) та сувенірної продукції.
14. Розміщення освітньої реклами на білбордах та сітілайтах.
15. Співпраця з пресою, телебаченням, радіо (репортаж, інтерв'ю, прес-реліз, тизер тощо).
16. Електронна розсилка інформативних рекламних матеріалів.
17. Підготовка і публікація навчальної, навчально-методичної та наукової літератури (підручники, посібники, методичні вказівки, збірники статей).
18. Наявність «гарячої лінії», скриньки довіри для фідбеку з цільовою аудиторією.
19. Використання каналів особистої комунікації (особиста бесіда, спілкування з аудиторією, розмова по телефону, листування).
20. Оцінювання ефективності PR-кампанії, наступна післядія.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таких чином, застосування PR-технології сприяє формуванню позитивного іміджу; створенню більш високої, у порівнянні з конкурентами, цінності освітніх послуг для споживачів, які могли б максимально задовольнити їх потреби. Успішна реалізація технології залежить від своєчасного обліку ринкових факторів потреб і очікувань цільових аудиторій, що є необхідною умовою ефективного маркетингового менеджменту ЗЗСО.

Перспективами подальших розвідок вбачаємо подальше вивчення системи технологій освітнього менеджменту.

Список використаної літератури

1. Швардак М.В. Технології управління сучасним закладом освіти. *Професійна підготовка фахівців у системі дошкільної та початкової освіти в умовах полікультурного середовища: теоретико-практичний аспект: колективна монографія / за заг. ред. В.І. Кобалю. Мукачево: РВЦ МДУ, 2021. С.355–374.*
2. Хоменко О. М. Визначення місця маркетингового позиціонування освітніх установ у системі складових комунікаційної стратегії. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_1/289.pdf (дата звернення: 18.12.2021).
3. Бобало О. Ю. Вітчизняний досвід маркетингової діяльності вищих навчальних закладів. Пропозиції щодо використання маркетингових інструментів. *Демократичне врядування: Науковий вісник*. 2011. Вип. 8. URL: <http://www.lvivacademy.com/visnik8/fail/Bobalo.pdf> (дата звернення: 12.01. 2022).
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.01. 2022).
5. Петруня Ю., Залесов М., Брижатиї В. Маркетинг на ринку освітніх послуг. *Вісник ТАНГ*. 2003. №5. С.163–167.

References

1. Shvardak, M. V. (2021). Tekhnolohii upravlinnia suchasnym zakladom osvity [Technologies of management of a modern educational institution]. *Profesiina pidhotovka fakhivtsiv u systemi doshkilnoi ta pochatkovoї osvity v umovakh polikulturnoho seredovyshcha: teoretyko-praktychnyi aspekt [Professional training of specialists in the system of preschool and primary education in a multicultural environment: theoretical and practical aspect]* (pp.355–374). Mukachevo State University. [in Ukrainian].
2. Khomenko, O.M. (2011). *Vyznachennia mistsia marketynhovoї pozytsionuvannia osvity u systemi skladovykh komunikatsiinoї stratehii* [Determining the place of marketing positioning of educational institutions in the system of components of communication strategy]. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_1/289.pdf [in Ukrainian].
3. Bobalo, O.Yu. (2011). Vitchyzniani dosvid marketynhovoї diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv. Propozytsii shchodo vykorystannia marketynhovykh instrumentiv [Domestic experience of marketing activities of higher educational institutions. Suggestions for the use of marketing tools]. *Democratic governance: Scientific Bulletin*, 8. <http://www.lvivacademy.com/visnik8/fail/Bobalo.pdf>. [in Ukrainian].
4. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] (2017) № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian].
5. Petrunia, Yu., Zalesov, M., & Bryzhatyi, V. (2003). Marketynh na rynku osvity [Marketing in the market of educational services]. *Bulletin TANH*, 5, 163-167. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.03.2022 р.

Стаття прийнята до друку 03.04.2022 р.

Shvardak Marianna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Department of Pedagogy of Preschool, Primary Education and Educational Management

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

PR-TECHNOLOGIES IN THE MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES

Abstract. PR is one of the most influential modern means of communication, which is used to maintain the image of the educational institution. PR-technology occupies a new niche of influence on the social life of young people and sets new requirements for the promotion of relevant products and services in the educational market. The purpose of the article: to dig up the essence and describe the structural elements of PR-technologies; determine the role and importance of PR-technologies in the market of educational services. Research methods: analysis and systematization of scientific literature; modeling, classification and generalization. The article reveals the essence, defines the purpose of PR-technologies in the field of education. The directions of PR-technologies activity are outlined. Forms of PR-technologies (contact and remote PR) are characterized. The most effective means of PR-technologies (official website of the educational institution, SEO-optimization, social networks, blog, e-mail, forum, SMM tools) are considered. It has been confirmed that educational institutions use advertising to promote the educational brand on the Internet. Today, it has been found that online advertising is many times more effective than other types of outdoor advertising, television and radio advertising. It was found that the effective types of advertising today are: contextual and targeted. The algorithm of application of PR-technologies in the market of educational services is given. The results of the study allow us to say that the use of PR-technology contributes to the formation of a positive image; creating a higher value of educational services for consumers compared to competitors, which could best meet their needs.

Key words: PR-technologies, image, public relations, advertising.

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

**ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

Збірник наукових праць

Випуск 1 (50)

Комп'ютерна верстка

Тополянський С.І.

Статті подані в авторській редакції

Здано до набору 23.04.2022. Підписано до друку 29.04.2022.

Формат 60x84. Папір офс. Гарнітура Times New Roman.

Друк різогр. Ум. друк. арк. 39.

Наклад 300 прим. Замовлення №36

Віддруковано з готового оригінал-макета

Видавництво УжНУ «Говерла»

88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників,

і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року